
METODICA PREDĂRII LIMBILOR

DESPRE FOLOSIREA METODEI COMPARATIVE ÎN PREDAREA LIMBII FRANCEZE

DE

I. BRĂESCU

Studierea limbilor străine este înscrisă în programele multor școli medii și superioare din țara noastră. În ultimii ani, în special, predarea limbilor străine s-a extins în învățământul superior, ele figurând ca materie obligatorie pentru studenții facultăților de filozofie, istorie, ziaristică, filologie etc. Se știe de asemenea că aspiranții sînt obligați să cunoască o limbă străină — franceza, engleza sau germana. Înființarea Institutului de limbi străine dovedește locul însemnat pe care-l ocupă studiul limbilor străine în învățământul nostru. În Uniunea Sovietică limbile străine formează una din laturile învățământului politehnic, iar în fiecare an peste 10.000 de oameni se înscriu la institutele și facultățile de limbi străine. Problema metodicii predării limbilor străine a format obiectul de studiu al multor specialiști sovietici, și astăzi ea prezintă un interes crescînd și în țara noastră.

În școala veche se folosea cu predilecție metoda directă: profesorul (de multe ori adus din străinătate, necunoscător al limbii romîne) folosea de la prima lecție numai limba străină și dădea explicații mai ales prin gesturi, desene, prezentare de obiecte etc. Lecțiile luau astfel adeseori aspectul unor ghicitori, profesorul socotind drept o erezie întrebuițarea limbii romîne. Traducerea ca element hotărîtor pentru înțelegerea unui text nu era de loc folosită, ba chiar condamnată.

Dar știind că gîndurile există numai pe baza materialului limbii, este logic ca elevul sau studentul să gîndească în limba pe care o stăpînește cel mai bine — limba maternă. De aceea, apare ca un fenomen natural compararea continuă pe care el o face între limba străină pe care o învață și limba maternă. Cînd

se cere să formuleze o propoziție în scris sau oral, elevul o gîndește întîi în romînește și apoi o traduce mental în limba pe care o învață. În construirea propoziției, el ține seama de elementele de morfologie sau sintaxă care diferă de limba maternă. De asemenea, pentru înțelegerea unui text străin, metoda cea mai indicată este cea a traducerii.

Reiese astfel limpede că în procesul de asimilare a unei limbi străine, elevul trebuie să cunoască bine atît asemănările cît și deosebirile care există între aceasta și limba maternă. În procesul de predare a limbii străine, profesorul trebuie să se refere neconținut la limba maternă nu numai în ceea ce privește gramatica propriu-zisă, dar și în legătură cu fonetica, lexicul, ortografia. De aceea este absolut necesar ca profesorii de limbi străine să stăpînească perfect limba romînă și în special gramatica ei. Dar pentru ca metoda comparativă să poată fi folosită cu succes, să dea roade, elevii și studenții trebuie să cunoască bine gramatica romînă, din care ei își aleg elementele principale de comparație în studiul limbii străine.

Metoda de predare variază desigur — în ceea ce privește amănunțele — după specificul fiecărei limbi; ne propunem în cele ce urmează să indicăm unele cazuri în care metoda comparativă poate da rezultate foarte bune în predarea limbii franceze, în școlile noastre medii și superioare.

I. Gramatica

A. Morfologia

1. *Articolul*. În predarea articolului trebuie de la început să se atragă atenția elevilor asupra deosebirii esențiale care există între limba franceză, unde articolul hotărît este proclitic, în timp ce în limba romînă el este enclitic: (*elevul* — *Vêlève*). Fără o idee clară asupra acestei deosebiri, elevul va face deseori greșeala de a folosi substantivele în limba franceză fără articol. Dimpotrivă, în privința articolului nehotărît, trebuie să se arate asemănarea care există între cele două limbi (*un homme* = *un om*). Orice noțiune gramaticală necunoscută în limba maternă, dar proprie limbii străine, prezintă serioase dificultăți pentru elevi. De aceea trebuie să se insiste mult asupra articolului partitiv, care nu există în gramatica romînă: (*je mange du pain* = mîncînc pîine, *je bois de l'eau* = beau apă).

2. *Substantivul*. Legată de problema predării articolului, însușirea genului substantivelor provoacă mari dificultăți în cazurile în care substantivul are în limba franceză alt gen decît în limba romînă. De pildă, *le pays* « țara », *le pouvoir* « puterea », *le problème* « problema », *le thème* « tema », *le jardin* « grădina » *le crime*, « crima », *le légume* « leguma », *un anniversaire* « o aniversare », *le champagne* « șampania ».

Profesorul trebuie să insiste în mod deosebit asupra acestor cuvinte. El le va aduce în mod frecvent în memoria elevilor prin conversație, insistînd

asupra faptului că au un gen diferit de cel cunoscut de elevi din limba lor maternă.

3. *Adjectivul*. Aceeași raportare sistematică și mereu repetată trebuie să facă profesorul și în predarea adjectivului. Se va arăta că limba franceză folosește pentru gradele de comparație tot forme analitice ca și limba română (*plus grand* « mai mare », *le plus grand* « cel mai mare » etc.) Având clară asemănarea dintre cele două limbi, comparația adjectivelor nu va mai fi o dificultate pentru elevi. Problemele care vor cere un studiu mai îndelungat din partea elevului condus de profesor vor fi cele care aduc elemente deosebite de limba maternă: formele neregulate de comparație ale adjectivului *bon* (*meilleur* « mai bun », *le meilleur* « cel mai bun »), a căror construcție este cu totul străină spiritului limbii române; formele adjectivului posesiv *notre* și *nos*, pe care elevii le confundă adeseori din cauza formelor corespunzătoare din limba română, (*notre livre* « cartea noastră »; *nos livres* « cărțile noastre »). Desigur și sub influența formării pluralului în limba franceză, elevii folosesc adeseori în loc de *nos* forma incorectă « *notres* »; o categorie a adjectivului în gramatica franceză o formează numeralul, în predarea căruia e bine să se insiste asupra formării numeralului cardinal de la 70 încolo, prin adunare (71 = *soixante et onze*), iar de la 80 la 100 (*quatre vingt treize* = 93) prin înmulțire și adunare. Va fi scoasă în evidență și deosebirea pe care o prezintă față de limba română numeralul *mille*, invariabil în limba franceză.

4. *Pronumele*. Un alt capitol de morfologie care, studiat în legătură cu particularitățile specifice limbii române, poate contribui la însușirea unei cîm mai corecte folosiri a limbii franceze este capitolul pronumelui. De la început profesorul trebuie să insiste asupra existenței în limba franceză a celor două forme ale pronumelui personal — accentuată și neaccentuată — (*je* și *moi* « eu »; *il* și *lui* « el »), arătînd cum e folosită fiecare. În al doilea rînd, trebuie să se atragă atenția asupra imposibilității separării pronumelui de verb, fenomen care nu poate fi întîlnit în limba română (*je vais* « eu mă duc », dar și « mă duc »; *il crie* « el strigă » sau « strigă »).

În conjugarea verbelor reflexive elevii folosesc adesea forme incorecte de felul: *nous ne promenons*. Ele se explică prin necunoașterea declinării pronumelui personal, care în limba franceză are forme identice pentru nominativ și acuzativ (la pers. I și II plural). Părîndu-li-se curios să repete același pronume (*nous nous promenons*), elevii influențați și de asemănarea fonetică dintre pronumele romînesc *ne* și cel francez *nous*, ajung la forma incorectă citată mai sus. Pentru evitarea acestei greșeli e necesar să se insiste mult asupra formelor declinării pronumelui în limba franceză, comparativ cu formele respective din limba română.

O altă greșeală se produce în întrebunțarea pronumelor cu anumite verbe care cer dativul în limba franceză, în timp ce în limba română cer acuzativul (« il întreb » *je lui demande*, « il ascult » *je lui obéis*).

5. *Verbul*. Studiul capitolului vast al verbului este mult ușurat de faptul că, în linii mari, formarea modurilor și timpurilor prezintă multe asemănări cu limba română. Profesorul va începe prin a arăta elevilor aceste asemănări. Putînd adeseori raporta formele verbale ale limbii franceze la cele romînești, elevii vor stăpîni bine această categorie morfologică. În mod deosebit trebuie să se insiste însă asupra deosebirilor care există între cele două limbi în formarea mai mult ca perfectului — timp simplu în limba romînă dar compus în franceză —. În predarea viitorului I al verbelor franceze profesorul va lămuri elevii — în repetate rînduri, dacă este nevoie — că forma compusă există și în limba franceză, dar ea reprezintă un viitor apropiat (*je vais écrire*). Elevii și studenții romîni obișnuiesc să folosească cu predilecție această formă datorită asemănării cu viitorul I romînesc, uitînd însă că ea are o nuanță deosebită în limba franceză.

Un fenomen necunoscut în limba noastră este formarea timpurilor compuse la unele verbe, cu auxiliarul *a fi* (*être*) Mulți elevi traduc adeseori greșit construcții ca: *il est mort* prin « el este mort », în loc de « el a murit », cum este corect. Tot din cauza faptului că unele verbe se conjugă cu auxiliarul *a fi*, mulți elevi întîmpină greutăți în recunoașterea formelor verbale pasive construite cu același auxiliar. De aceea elevii trebuie să cunoască bine care sînt aceste verbe, atrăgîndu-li-se mereu atenția atît asupra lor cît și asupra fenomenului în sine.

6. *Adverbul*. Ca și în limba romînă — dar pe o scară mai redusă — franceza folosește adjective în funcție de adverb: ex. *il chante faux* « el cîntă fals ». În predarea adverbului trebuie însă să se insiste asupra formării adverbului prin adăugarea sufixului *-ment* la adjectiv, fenomen propriu limbii franceze (*il récite joliment* « el recită frumos »).

În privința adverbelor de negație, pentru o mai bună însușire a folosirii formelor *non* și *ne* se poate recurge la o comparație cu limba rusă, unde cele două forme *net* și *ne* au funcțiuni asemănătoare.

7. *Prepoziția*. Se consideră, de obicei, ca o serioasă piatră de încercare pentru cei care studiază o limbă străină folosirea corectă a prepozițiilor. Și în cazul limbii franceze se observă adesea deosebiri față de romînă. De pildă: « într-o noapte senină » *par une nuit claire*; « vecin cu » *voisin de*; « a trage de cap și de picioare » *tirer par la tête et par les pieds*; « a semăna cu » *ressembler à*; « a se lovi de » = *se heurter à* etc. Profesorul trebuie așadar să insiste, ori de cîte ori are ocazia, asupra acestor deosebiri. Un fenomen propriu limbii franceze și care provoacă dificultăți este suprimarea prepoziției în unele cazuri: « într-o zi » *un jour*; « mergea cu sabia în teacă » « *il marchait l'épée au fourreau*; « era cu mîinile și picioarele legate » *il était pieds et poings liés* etc.

B. *Sintaxa*

În privința sintaxei propoziției trebuie înlăturată de la început confuzia care se poate naște din deosebirile de terminologie dintre gramatica franceză și

cea română. În adevăr, categoria sintactică a atributului (din gramatica română) se numește în gramatica franceză « *complément du nom* » (ex. *le pays du socialisme*). În schimb, ceea ce se numește în limba franceză « *attribut* » este în românește nume predicativ (ex. *il est convaincu*). Trebuie de asemenea insistat asupra noțiunii de « *complément d'agent* », prin care se înțelege complementul al unui verb pasiv (care în gramatica română este asimilat complementului indirect), de ex.: *les arbres sont abattus par le bucheron* « copacii sînt doborîți de tăietorul de lemne ».

O deosebită dificultate o prezintă construcția propozițiilor condiționale, datorită faptului că în limba franceză conjuncția « *si* » este urmată în mod necesar de alte moduri și timpuri verbale decît în limba română. De aceea, pe lângă explicarea teoretică a regulii lui « *si* », este necesar să se dea elevilor și un tablou comparativ de felul următor:

<i>Romîna</i>		<i>Franceza</i>
Optativ — Condițional prezent	—	Indicativ imperfect
Optativ — Condițional trecut	—	Indicativ mai mult ca perfect
Indicativ viitor I	—	Indicativ prezent.

Cînd unui elev i se cere să construiască o propoziție condițională în limba franceză, el o construiește mult mai repede avînd acest tablou în minte decît gîndindu-se la regula gramaticală propriu-zisă. Aceasta deoarece propoziția este gîndită în românește și tradusă mental în limba franceză. Cunoscînd bine corespondența timpurilor, această traducere se poate face mult mai repede, aproape instantaneu.

Tot cu ajutorul unui tablou comparativ trebuie predată și regula concordanței timpurilor. Presupunînd că în propoziția principală se află un timp trecut, se va recurge la următorul tablou care indică timpurile ce se folosesc în propoziția secundară:

<i>Romîna</i>		<i>Franceza</i>
Indicativ prezent	—	Indicativ imperfect
Indicativ perf. compus	—	Indicativ mai mult ca perfect
Viitor I	—	Condițional prezent.

De exemplu, « credeam că el învață » = *je croyais qu'il étudiait* etc.

O altă dificultate asupra căreia trebuie să se insiste mult este folosirea subjonctivului într-o serie de propoziții complete, acolo unde în românește găsim indicativul. De exemplu, (« credeți că a plecat? » *croyez-vous qu'il soit parti?* sau « regret că a plecat » *je regrette qu'il soit parti*). Arătîndu-se deosebirea care există între cele două limbi, greșelile vor putea fi evitate.

Propozițiile relative se pretează și ele la greșeli din cauza faptului că, într-o construcție de tipul: « cărțile pe care le-am citit », franceza suprimă pronumele personal în acuzativ: *les livres que j'ai lus*. Dacă nu li se atrage atenția asupra acestei deosebiri, elevii traduc: *Les livres que je les ai lus*. Pentru însușirea corectă a acestei particularități se recomandă cît mai multe exerciții.

O problemă destul de grea a limbii franceze o constituie galicismele, construcții specifice acestei limbi. Astfel, pentru o mai bună înțelegere a sensului galicismului « c'est », se poate recurge la comparația cu limba rusă, unde există o construcție echivalentă: « *это книга* » c'est *le livre*. Trebuie însă amintit că în limba franceză expresia se folosește și la alte timpuri: *ce sera, c'était*.

Exprimarea datei se face în limba franceză printr-o construcție specială: acolo unde româna folosește prepozițiile « la » sau « în », limba franceză are articolul hotărît *le*; Lenin s-a născut la 21 Aprilie 1870 = *Lénine est né le 21 avril 1870*. Dacă nu se fac exerciții suficiente, elevii au tendința de a întrebuița prepoziția *à* prin analogie cu limba română.

Este necesar să se facă multe exerciții și cu alte construcții specifice limbii franceze, ca de exemplu: « este cald » *il fait chaud*; « este întuneric » *il fait sombre*; « mi-e foame » *j'ai faim*; « mă doare capul » *j'ai mal à la tête* ș. a.

În propoziții de felul « îi fac portretul » elevii comit greșeala de a traduce cuvînt cu cuvînt. Dar propoziția « je lui fais le portrait » este străină spiritului limbii franceze, care folosește adjectivul posesiv în locul pronumelui personal în dativ *je fais son portrait*. La fel: *il s'ajuste la cravate* = el își aranjează cravata este o formulare incorectă, des întîlnită din cauza influenței limbii romîne. Corect se va spune: *il ajuste sa cravate*. Și aceste greșeli se pot evita numai prin exerciții repetate.

În privința expresiilor specifice fiecărei limbi este necesar să se arate, în primul rînd, că ele nu pot fi traduse cuvînt cu cuvînt fără a ajunge la efecte umoristice (de ex. dacă s-ar traduce astfel de expresii ca *graisser la patte* sau *a spăla putina*). În al doilea rînd, de cîte ori este posibil, se vor da expresii echivalente, ca de exemplu « a spăla putina » *prendre la poudre d'escampette*; *faire l'école buissonnière* « a trage la fit ». Desigur, aceasta cînd studiul limbii franceze se găsește într-o fază mai înaintată.

Și în ceea ce privește topica limbii franceze, trebuie să se arate că ea este mai rigidă decît topica limbii romîne și că, în general, cuvintele au un loc precis în frază, după funcția pe care o îndeplinesc. În limba romînă așezarea subiectului după predicat se întîlnește mai des decît în limba franceză, unde inversiunea subiectului este un caz excepțional. O propoziție de tipul: « în sfîrșit, veni și tatăl meu » nu admite aceeași ordine a termenilor în limba franceză. Corect, ea se traduce astfel: *enfin, mon père vient aussi*.

În cazul unei propoziții în care există două pronume personale, unul în dativ și celălalt în acuzativ, locul acestora diferă: în limba romînă se pune întîi pronumele în dativ, în timp ce în limba franceză se întîmplă tocmai invers: *i-o dau* « je la lui donne ».

Este necesar să se insiste asupra deosebirilor care există între cele două limbi asupra topicii, lucru care se poate face prin analize sintactice de texte comparate, folosind în acest scop și traducerile existente ale operelor scriitorilor romîni clasici și contemporani.

Datorită faptului că în lexicul limbii române există un număr destul de mare de cuvinte de origine franceză, s-ar părea că indicarea asemănării dintre cele două limbi pentru o serie de termeni ar ușura învățarea limbii franceze. Problema nu este însă atât de simplă cum pare.

În primul rînd, ispitiți de numărul relativ mare de franțuzisme din limba română, elevii și studenții au tendința de a inventa termeni francezi care de fapt nu există. Dacă Guliță al lui Alexandri vorbea de « furculition » am putut întîlni și « la larme » (larma) pentru *le vacarme*, sau « tratatifs » (tratative) pentru *pourparlers*, « vama » pentru *douanier* sau « invader » (a invada) pentru *envahir*. (Această din urmă greșeală este destul de frecventă întrucît termenul « invazie » are corespondentul său în *invasion*).

În al doilea rînd, o altă serie de greșeli se produce în traducerea unor cuvinte românești destul de apropiate ca formă de termenii francezi corespunzători. Elevii și studenții uită aceste deosebiri și astfel folosesc curent « éliberation » pentru *liberation*, « exploder » în loc de *exploser*, « export » și import » în loc de *exportation* și *importation*, « exploitateur » în loc de *exploiteur*, « théorétique » în loc de *théorique*, « humile » în loc de *humble*, « le gouverne » pentru *le gouvernement*, « saluter » pentru *saluer*, « le faliment » pentru *la faillite* ș.a.m.d.

Este nevoie de nenumărate exerciții pentru evitarea acestor greșeli curente, care provin tocmai din apropierea care există între lexicul român și cel francez.

De multe ori se fac greșeli în folosirea unor verbe pronominale în limba franceză, care au trecut în limba română la diateza activă, de pildă *s'évader*. Verbul *se retourner* = « a întoarce capul » este adeseori folosit în mod greșit pentru « a se întoarce », « a reveni ».

În privința verbelor semnalăm și confuzia la care se pretează verbul *ajouter* « a adăuga », care este folosit pentru a traduce rom. « a ajuta » (fr. *aider*). La fel, uneori verbul *tourner* este tradus prin « a turna ».

Greșeli se mai fac în privința lexicului în legătură cu unele cuvinte care nu au în limba franceză decît pluralul, în timp ce în românește se folosesc la singular. Astfel: *les vacances* « vacanța » sau *les cheveux* « părul » (*le cheveu* avînd sensul de « firul de păr »). Invers, *le bois (de chauffage)* « lemne de foc », singular în limba franceză, este folosit în limba română cu acest sens numai la plural. La fel, *l'argent* « banii ».

Rezultă de aici că, în privința însușirii lexicului limbii franceze, compararea cu limba română trebuie îndreptată spre dublul scop de a arăta asemănările care există între cele două limbi și de a preveni greșelile care se fac de obicei.

III. Ortografia

Și la acest capitol este necesar să fie prevenite greșelile comise în ortografierea unor cuvinte franceze, pe care le avem și în românește, ca neologisme. Din cauza aspectului lor grafic din limba română, foarte adesea se scriu greșit cuvinte ca: *chauffeur*, «șofer» *quarantaine* «carantină»; *ensemble* «ansamblu», *enquête* «anchetă», (scrise cu «a» inițial); *qualité*, *quartier* (scrise cu «c» inițial); *philosophie*, *psychologie* (scrise cu «f» în loc de «ph»); *garage* (scris ca în românește «garaj»), *chauffeur* (scris cu «o») etc. Când elevii sau studenții învață cuvinte de felul acestora, este nevoie să li se atragă atenția asupra ortografiei lor din limba franceză.

Limba română poate veni în ajutorul elevilor și studenților pentru justa folosire a accentului circumflex. Știind că el înlocuiește de multe ori un vechi «s» etimologic, care s-a păstrat în cuvintele românești cu aceeași origine (latină), este bine să se amintească în legătură cu cuvintele respective din limba franceză, cuvintele românești corespondente: astfel, *pêcheur* «pescar», *fenêtre* «fereastră», *guêpe* «viespe», *hôpital* «spital» etc.

IV. Fonetica

Am lăsat acest capitol la urmă pentru faptul că, în privința foneticii, referirea la limba română se poate face numai pentru a insista asupra unor sunete proprii limbii franceze și greu de asimilat de către români. De pildă nazalele, sunetele *u*, *eu*, *gu* etc. Se va arăta că aceste sunete fiind greu de pronunțat, trebuie depus un efort special pentru însușirea lor corectă. Se va arăta de asemenea cum sînt transcrise unele sunete folosite în limba franceză în numele străine. Astfel: *t* = *tx*, *ts*; *ce*, *ci* = *tch*; *ge*, *gi* = *dj*.

În legătură cu *e* deschis (*è*), se poate aminti pronunțarea dialectală a lui *e* în Transilvania. De asemenea, se poate stabili o apropiere între pronunțarea lui *e* în cuvinte ca *le*, *je*, cu *ă* românesc.

În privința pronunțării mai este necesar să se atragă atenția și asupra unor greșeli care se fac din cauza asemănării între cuvintele respective din cele două limbi. Astfel, în loc de *garantie*, *paletot*, *censure*, *sensation*, *représailles*, se pronunță adeseori greșit «garansie», *paleton*, «cenzure», «senzation», «repressailles» Exemplele pot fi înmulțite în acest sens. În general însă, fonetica este capitolul unde metoda comparativă nu poate fi folosită decît în mică măsură.

Cele de mai sus nu au avut decît scopul de a ilustra printr-o serie de exemple modul în care se poate folosi cu succes metoda comparativă în predarea limbii franceze. Desigur subiectul este departe de a fi epuizat, și această metodă poate fi aplicată și în alte cazuri. Se pune însă problema de unde pornește compararea: de la limba română sau de la limba franceză? Fără a intra în amănunte, se poate stabili că, atunci cînd e vorba de predarea unui material care trebuie

însușit reproductiv (adică în scopul de a-l folosi atât în vorbire cât și în scris), se pleacă de la limba română. Când e vorba însă de predarea unui material menit să fie însușit în mod receptiv (adică cu scopul de a da elevului doar posibilitatea de a înțelege și traduce un text sau de a se exprima oral într-o limbă străină), se pleacă de la limba străină. Ultimele manuale de franceză apărute la noi folosesc într-o oarecare măsură metoda comparativă, dar se simte lipsa unei gramatici a limbii franceze, întemeiată pe metoda comparativă, pentru uzul românilor.

Înainte de a încheia, este necesar să atragem atenția asupra primejdiei pe care ar putea-o prezenta exagerarea folosirii metodei comparative. Ea nu trebuie să reprezinte un scop în sine, ci doar unul din mijloacele — desigur din cele mai însemnate — care ajută la atingerea țelului propus: o cât mai bună însușire a limbii străine, în cazul nostru a limbii franceze.

